

قلمرو شگفتی* ژان باتیست بارونیه. ترجمه شراره شاکری

ادگار آلن پو، زیباشناسی اضطراب

از میان تمامی نویسندگان نیمه نخست قرن نوزدهم، ادگار آلن پو احتمالاً اضطراب آورترین آنهاست. که حتی می توان او را با ارنست تی. ای. هافمن مقایسه کرد. کسی که خالق ادبیات تخیلی مدرن به شمار می رود و داستان های تحسین برانگیزش مو بر تن خوانندگان راست می کند. از نظر او ماوراء الطبیعه قبل از هر چیز به کابوس ها و فوییا و خرافات مربوط است.

اگر هافمن به تخیل خوب و زیبا اعتقاد دارد، اگر به او مسجل شده که دنیایی که در آن هستیم به این تخیل دامن می زند و اگر به طور خیالی از واقعیت های دشوار زندگی روزمره بیمناک است، او نیز به اندازه پو، اسیر دیدگاه های بی شمار خود است.

با خواندن داستان هایی چون مژورات^۱، ویولون کر مون^۲، انتخاب نامزد^۳ یا گربه مور^۴، همواره این حس کنجکاوی به خواننده منتقل می شود که او در آن واحد قربانی بدبخت و جلاد ترسناک داستان هایش است. در نگاه اول، پو همانند هافمن عمل می کند و اغلب او را با هافمن مقایسه می کنند کسی که او را، زمانی که در سال های ۱۸۳۰، در آکسفورد دنیای جدید دانشجو بود، کشف کرد.

عینیت بخشیدن بینش های ماورای طبیعی، تاریکی های حاصل از ناآگاهی را قابل لمس می کند و بیشتر اضطراب وجود و زندگی کردن را محسوس می کند. بنابراین کافی است که از نزدیک به چند داستان از ۷۵ داستانی که او نگاشته نظری بیفکنیم که خود، آنها را در سال ۱۸۴۰ با نام داستان های «عجیب» و «اسلمی» توصیف می کند تا بتوان به سرعت بی برد که این داستان ها فوق العاده و همانند ماشین های وحشت آفرین خارق العاده هستند.

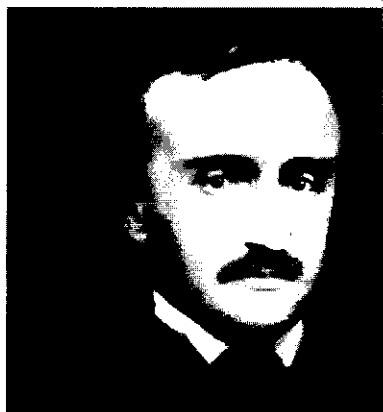
هوبرت ماتی، این تفاوت را با این واژه های بیان می کند. در حالی که داستان نویس آلمانی تمام قدرت خلاقه خود را بر پایه امور تصادفی و عدم انسجام تصورات قرار می دهد، تأثیر گذاری پو، برعکس، ناشی از انسجام و منطق است.

از نظر پو، نامفهوم و غیر قابل قبول در خود انسان باقی می ماند. در آنچه که آن را روح می نامد، بدون هیچ گونه برداشت متافیزیکی و مذهبی، می گوید: اگر در بسیاری از داستان هایم وحشت درونمایه اصلی بوده، این وحشت زائیده آلمان نیست بلکه از روحی نشأت می گیرد که من آن را از تنها منابع شروع آن استنباط کرده ام و فقط به نتایج مشروع آن سوق داده ام. ژاک کابو، به شیوه فوق العاده خود در کتاب پو در آینه آثارش چنین می گوید: «به جای انداختن فرد ثر مال در دنیای نگرانی و اضطراب، پو فرد نگران را در دنیای نرمال رها می کند.» می توان گفت که برای قهرمانان پو، همه چیز کاملاً از بین رفته و الزاماً مصروف به نابودی و شکست است.

آنچه که به این داستان ها اصالت و قدرت فوق العاده می بخشد و آنها را همچنان امروزی نشان می دهد، این است که هر یک از آنها شبیه بولتن های علمی است که به شکل فهرست وار حالت های نوروژ و لرزش های عصبی، هذیان ها و فرارها، زشتی ها، ترس ها، معماها و رازهایی را توصیف می کنند که عقل و درک را به مبارزه می طلبند. پو همچنین، لئون و فردریک سیسه را معرفی کرده و اشیاء و موجودات را با

ادگار آلن پو.

جزئیات بسیار دقیقی که بر خونسردی وی گواهی می دهد و جلب توجه می نماید، ترسیم کرده است. «به واسطه درجات و منطق دقیق انتقال منظم این تصاویر است که خواننده با تخیل غیر واقعی و نامفهوم مواجه می گردد.» همچنین نگرانی فوق العاده در مقابل مرگ در تمامی آثارش حکم فرما است و موضوع اصلی برخی از مشهورترین

داستان‌هایش می‌باشد که بودلر آنها را ترجمه کرده و در سال‌های ۱۸۵۶ و ۱۸۵۷ به شکل مجموعه‌ای چاپ شده است، که از آن جمله می‌توان به داستان‌های زیر اشاره کرد: سقوط خاندان آشر^۵، مورلا^۶، لیژیا^۷، ویلیام ویلسون^۸ (در میان داستان‌های این داستان‌بیشترین جنبه اتوبیوگرافی را دارا است)، رازماری روژه^۹، نقاب مرگ قرمز^{۱۰}، قلب افشاکنده^{۱۱}، چاه^{۱۲} و پاندول^{۱۳} و غیره.

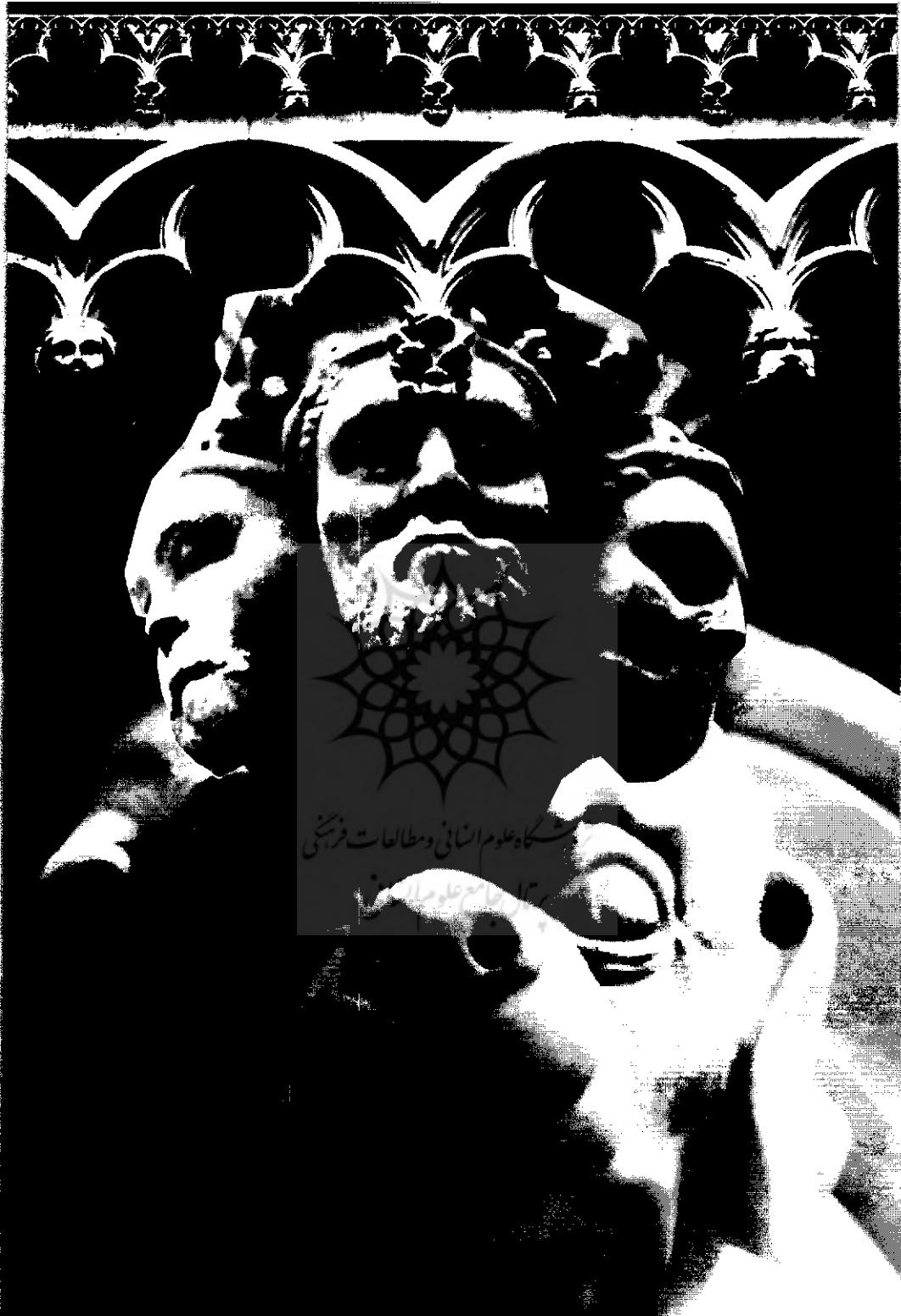
در مجموع، شاید پو به همراه مویاسان، خالق هورلا و چه کسی می‌داند؟ نویسنده بزرگ و باورنکردنی ادبیات تخیلی و هنرمند مطلق اضطراب محسوب می‌شود. نه از آن جهت که او اضطراب را در خود و اطرافش، تمام روز در زندگی اش و در زندگی نزدیکانش (به ویژه زنان بسیاری که دوست داشته) احساس کرده است بلکه او موفق شده به آن شکل دهد و آن راهمان‌گونه که هست در داستان‌ها و اشعارش نشان دهد. همچنین موفق شده آن رابه چندین شخصیت پریشان و موقعیت‌های دهشتناک رمان مربوط نماید.

بنابراین تمام واقعیتهایی که در مورد پومی دانیم این‌گونه است: از یک جهت، اساسی آشفته، توهمات و نورزوها، اشتباهات روانی، ترس‌های شهوانی و بیمارگون، انزجارها، مشقات و خونابه‌ها و از جهت دیگر، متونی که بادقت و سختی و باعلم فوق‌العاده به داستان و براساس معنای باورنکردنی روایت نگاشته شده‌اند. اضطرابی که تا این حد کمال یافته باخوشبختی برابری می‌کند. ♦ ♦ ♦

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

* Edgar Allan Poe: l'esthétique de l'angoisse / Jean-Baptiste Baroian

1. Le Majorat
2. Le Violon de Crémone
3. Le Choix d'une fiancée
4. Le chat murr
5. La chute de la Maison Usher
6. Morella
7. Ligeia
8. William Wilson
9. Le mystère de Marie Roget
10. Le masque de la mort rouge
11. Le coeur révélateur
12. Le puits
13. Le pendule

سکھایہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی

پتہ: جامعہ علامہ اقبال، لاہور